

УЛУФ НАВОИЙГА ҲУРМАТ-ЭҲТИРОМНИНГ ЮКСАК ИФОДАСИ

Темурийлар ренессансининг даҳо сўз санъаткори, атоқи давлат ва жамоат арбоби Алишер Навоийнинг муҳташам ҳайкали Адиблар хиёбонидаги янги Узбекистонга хос услубда қайтадан бунёд этилди.

Адиблар хиёбонининг илк фахрли меҳмони Президентимиз бўлди ҳамда улуг Навоийнинг муҳташам ҳайкали пойига чўгдек ёниб турган атиргуллардан иборат гулдастсан армугон қилди.

Буюк муттағаккир хиёбон тўрида, баланд кўшиқдан турб, атрофга ўзига хос салобат билан бўқири турибди. Бошقا мумтоз ва замонавий шоир ҳамда адиблар ҳайкаллари эса улуг бомбозига қартиб ўрнатилган. Зоро, улар Алишер Навоийга эргасиб қалам тебратган, руҳланган, илхомланган, уни ўзларига увайсий устоз, деб юксак қадрлаган.

Мулоҳаза

Бир умр нафакат сўз мулки, юнгил мулкенинг, балки юрт, ҳалқ, олам ахли, мулк ишининг ташвишини чеккан, манфаатини ўйлаган, зэгулкни таранинг килган улуг Навоийнг дурдона асарларини мутолаа киласр эканми, унинг лирик ва насрый асарлари хотимасида ёки фасоҳатли шеърлари мақтасида "мени дуода ёд, фотикда шод этинг", деб битган рамзи манъондаги васиятига қўзимис тицди. Қувон шули, бўқи Навоий васиити ҳану амада, икрадаки, буниг амалий исботиниң бир гўзл намунаси Адиблар хиёбонининг мазмун-моъиятида мухассам.

Бу ерга ёдгорликлари ўрнатилган икодкорларнинг икоди ва фаoliytiiniннин тарнигар эканми, уларнинг улуг мута-

факир ҳёти ҳамда асарларидан адабий тасъирланганига гувох бўламиш.

Масалан, шоҳ ва шоир Захирiddин Муҳаммад Бобур Ҳирот саферида юар экан, ингирма кун мобайнинда устози Навоийнинг "Ўнсиј" номи билан машҳур бўлган ўйда ўшаган. Унга юксак илкос билан қараган. Бобур навоий-шунос сифатида муҳташам "Бобурнома"да у њаҳуда ингирмага яқин ишончила маълуматларни мароқ билан ёзиб колдиган. Хатто китобда тасвириланган тариихи шахслардан бирини булиб Навоий номини учратамиз ва размиз маънода "Бобурнома" унинг азиз номи билан бошлангандек туюлади. Бобур Навоий номининг дунёга ёйилишида улуг хизмат қутиган. Янни турли давр-

ларда "Бобурнома" Европа, Шарқ, ва бошқа дунё тилларига таржима қилинар экан, демак, жаҳоннинг бошақ ҳаллари Бобур маъмумотлари асосида ҳам Навоий ҳёти, шахси, икодини таниш бахтига мушарраф бўлди. Бобур "Аруз рисола"сида ўзининг аруз борасидаги илмий, назарий фикрлари исботи учун унинг шеърий девонларини мутолаа қилиб, кўпглаб шоҳбайтларидан унумли фойдаланган.

Адиблар хиёбонидан ҳайкали жой олган Оғаёнини улуг Навоийга қайса жиҳатлар болграб турди? Хоразм адабий муҳитининг атоқли шоирни, муаррихи, араб ва форс тилида битилган, Шаркда машҳур бўлган 19 та нодир асарнинг мөхир тархимони, хонлигининг боз

мироби Оғаён, аввало, бокий Навоий икоди, хусусан, девонлари альянанаридан тасъирланниб, "Таъиз ул-ошиқин" номли мукаммал девон тузди. Ўз девонига устози Навоий қаби бетакор дебоча битди ва унда ўзининг адабий, мазмифий, фалсафи, эстетик қарашларини, ороу-ўларини баён қутиди. Ҳашимликинг рамзи бўлган сўз, қалам тимсолиди эса адабийнинг куч ва кудрати, файзини бадий талқин этди. Икканиндан, улуг Навоий сингаги лирик турнинг ўн олти жаҳонрида маҳорат билан бемалол қалам тобраттан ягона шоир хисобланадиган ҳамда улуг устози газалларига гузар мұхаммаслар битди, таҳмислар болганди. Учениндан эса мураррих Навоийнинг тарихий асарлари оҳанг ва услубида бир-бирордан кимматли бешта тариихий асар ёди.

Адиблар хиёбонидан ҳайкали жой олган Қўқон адабий муҳитининг мөхир шоирни Фуркат ҳёти ва икодига бўқи Навоий шахси ҳамда асарлари ҳандай мазмифий, адабий тасъир қилинган ҳёти ўзок сўзлаш мумин. Фуркат ўзининг "Саргугаштнома" номли насрый асарида улуг Навоий билан boglik, bir vokelani tasvirlaidi. Sujek bainiga kura, bora Furkat tushida ulug shoirlariga bўlgan bogda salafalarida bilan suhbatalib utpragani, uning ҳалқ va madrasa aҳли orasida "Chor kitob"

Хулоса шуки, Адиблар хиёбонининг ташкил қилиниши, бир томондан, Янги Узбекистон шароитида адабий, мазмифий, маданий ишларнинг, иккинчи томондан, юртимизда улуг Навоийга ҳурмат-эҳтиромнинг янги боскичга кўтарилигини ифодалайди. Шу билан бирга, мумтоз ҳамда замонавий адиблар ҳёти ва икоди, дурдона асарларидан яратилган образлар, илари сурʼиган умумбашарий гояларни ўқиб-ўрғаниш замонамиз ёшлиари тавлим-тарбияси учун нечони зарур эканинини ҳам билдиради.

**Буробиа РАЖАБОВА,
ЎзРФА Алишер Навоий номидаги давлат адабийт музейининг
етакчи иммий ходими, филология фанлари музозида.**